of the Nemunas riverbed and shoreline was investigated using side sonar and 76 possible anthropogenic objects and anomalies recorded (Fig. 1). Roughly 0.8 ha of the riverbed was visually surveyed underwater (Fig. 2) and three 19th–20th-century watercraft were located. The most important of them was a 20.6 m long, late 19th–early 20th-century wooden ship's gunwale, which was assembled using iron nails and is on the left bank of the Nemunas to the SW of the Aleksotas Bridge (Fig. 3). The use of a metal detector to check the soil that was pumped up yielded 16th–20th-century finds.

Elena Pranckėnaitė,
Rokas Kraniauskas,
Zenonas Baubonis

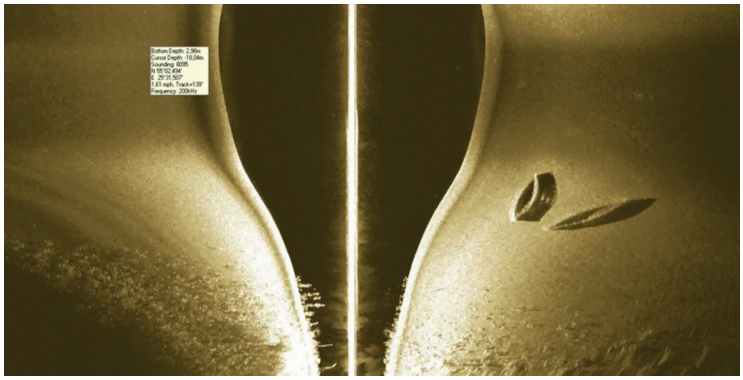
Povandeniniai žvalgymai Rytų Lietuvos ežeruose

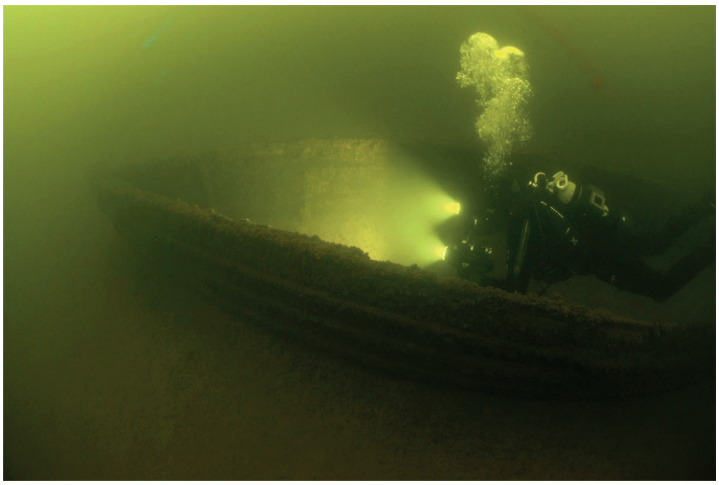
2017 m. ieškota povandeninių archeologinių objektų vidaus vandens telkiniuose: Gelvanės (Širvintų r.), Asvejos ir Rašios (Švenčionių r.), Skrebio (Trakų r.) bei Riešės (Vilniaus r.) ežeruose. Povandeniniai archeologiniai žvalgymai vyko dviem etapais. Pirmiausia šoninės apžvalgos sonaru (*Lowrance*), dirbančiu 455 kHz dažniu, skenuotas ežero dugnas, o sonarinėse nuotraukose identifikuoti antropogeninės kilmės objektai. Antrame etape buvo atliekami vizualiniai aptiktų objektų žvalgymai, tvarkyta foto ir aprašomoji dokumentacija, fiksuoti ir rinkti, naudojant ir metalų ieškiklį, archeologiniai radiniai.

Asvejos ežere (Švenčionių r., Pabradės sen.), apie 2 km juostoje ežero Š pakrantėje ties Alkos vietove atlikti žvalgymai šoninės apžvalgos sonaru. Žvalgytoje atkarpoje fiksuotos 4 (dvi iš jų yra viena greta kitos) vandens transporto priemonės. 11–13 m gylyje, šalia iškyšulio, apie 50 m nuo kranto linijos surasti 2 dideli mediniai laivai 2–3 m atstumu vienas nuo kito (1 pav.). Laivai 9,9 m ilgio, 2–2,1 m pločio, 1,15 m aukščio. Laivų bortai konstruoti karavelės stiliumi, papildomai sandarinimui naudotos medinės juostos, sutvirtinta kaltinėmis vinimis. Laivuose fiksuotos 9–10 špantų eilės, špantai 10x10 cm dydžio (2 pav.). Šie laivai surasti siauroje ežero atkarpoje, tad tikėtina, kad čia yra buvusi perkėla, kurioje naudoti dideli krovininiai laivai. Asvejos ežere, Alkos kyšulio PV kampe ir ežero įlankoje surastos ir dvi XX a. datuojamos medinės valtys.

1 pav. Asvejos ežero laivų sonarinė nuotrauka. E. Pranckėnaitės nuotr.

Fig. 1. A sonar picture of the ships in Lake Asveja.

2 pav. Asvejos ežero laivas. G. Krakausko nuotr.

Fig. 2. A ship in Lake Asveja.

3 pav. Rašios ežero valtis. G. Krakausko nuotr.

Fig. 3. The boat in Lake Rašia.

Apie **Gelvanės ežere** (Širvintų r., Gelvonų sen.) spėjamus objektus – ežerų gyvenviečių liekanas informuojama 1914 m. I. Jurkūno straipsnyje (Jurkūnas I., Trobos ant svajų Lietuvoje, *Lietuvos žinios*, 1914, kovo 23 d.). 2017 m. šoninės apžvalgos sonaru žvalgyta apie 2 km ilgio pakrantės juosta ežero R, P, V dalyse. Žvalgant archeologinių objektų nefiksuota.

Rašios ežere (Švenčionių r., Labanoro sen.), į Š nuo didžiosios salos, 7 m gylyje, povandeniniame šlaite buvo surasta medinė lentinė *valtis*. Ji yra 5,6 m ilgio, 1,6 m pločio, bortai suformuoti iš 3 lentų, tarpusavyje sujungtų karavelės stiliumi. Karkasas sudarytas iš 5 vientisų špantų, išdėstytų kas 60 cm. Dugnas formuotas iš vienos lentos (32 cm pločio), siaurėjančios į abu galus (3 pav.). Ši vandens transporto priemonė gali būti datuojama XIX a. pabaiga. Jos konstrukcija liudija perėjimą nuo luotų prie lentinių valčių (Kraniauskas R., The Rašia boat: form log–boat to boat (a case study), *AB*, 2010, t. 14, p. 85–88).

2017 m. asociacijos MINK nariai informavo apie **Riešės ežere** (Vilniaus r., Sudervės sen.), 1,2–1,4 m gylyje, apie 15 m nuo kranto surinktus archeologinius radinius (žiedus, apyrankes,

kabučius, žvangučius ir kt.), datuojamus XII–XV a., kurie dabar saugomi LMN. Vizualiai po vandeniu žvalgytas 1,4 ha plotas ežero R pakrantėje, žvalgymai atlikti naudojant ir metalų ieškiklį, tačiau šioje teritorijoje archeologinių radinių nerasta. Vykdant povandeninius archeologinius žvalgymus, sonarinėse nuotraukose pakrantėje fiksuoti tik keli stambūs lauko rieduliai.

Apie **Skrebio ežere** (Trakų r., Aukštadvario sen.) galbūt esantį luotą informavo Valdemaras Rogelevičius. Remiantis pateikta informacija, žvalgant PR ežero pakrantėje, 5 m gylyje, povandeniniame šlaite užfiksuotos *luoto* liekanos. Luotas 3,2 m ilgio, 35 cm pločio. Iš dugno iškilęs tik vienas iki 3 cm storio bortas (apie 20 cm).

Underwater Surveys in East Lithuanian Lakes

In 2017, a search for underwater archaeological objects was conducted to acquire scientific information about such objects in East Lithuanian Lakes: Gelvanė (Širvintos District), Rašia and Asveja (Švenčionys District), Riešė (Vilnius District), and Skrebis (Trakai District). Four watercraft (two large ships (Figs. 1, 2) and two boats) were recorded in Lake Asveja, a wooden plank boat (Fig. 3) in Lake Rašia, and a dugout in Lake Skrebis.

Vladas Žulkus

Baltijos jūroje nuskendusio Lietuvos karo laivo „Prezidentas Smetona“ ir prekybos laivų „Panevėžys“, „Kretinga“, „Utena“ identifikavimas

2017 m. tyrimams lėšų skirta Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimu, projektą įtraukus į „Istorinės atminties puoselėjimo“ projektų sąrašą. Tyrimai Estijos teritoriniuose vandenyse, Suomijos įlankoje, vyko birželio 28 – liepos 10 d. Šį projektą inicijavo ir įvykdė BRIAI kartu su partneriais – Lietuvos kariuomenės Karinėmis jūrų pajėgomis ir Estijos Respublikos nacionaliniu paveldo departamentu (*Muinsuskaitseamet*). Ekspedicijos tikslas – distancinio veikimo prietaisais ištirti spėjamas 1939–1945 m. nuskendusių laivų „Prezidentas Smetona“, „Panevėžys“, „Kretinga“ ir „Utena“

1 pav. Autonominis povandeninis aparatas LOS laive „Brabander“. V. Žulkaus nuotr.

Fig. 1. The Banga LAUV Light Autonomous Underwater Vehicle from OceanScan on board the ship Brabander.